

Bokrecension

Undervisa tillgängligt! Pedagogiska strategier för att funktionsnedsättning hos studenter inte skall vara ett hinder för att genomföra studierna. Ann-Sofie Henriksson, Avdelningen för universitetspedagogisk utveckling, Rapport nr 1 reviderad upplaga, Uppsala universitet, ISSN 1652-084X.

Jag är övertygad om att det finns ett stort behov av en skrift som denna och att många lärare och handledare har mycket att vinna på att ta till sig av de tips och förslag som presenteras i skriften. Många lärare och handledare i högskolan möter studenter med olika funktionsnedsättningar och ofta utan att ens veta om det. Plötsligt står man inför en situation som man inte känner igen sig i och de tidigare erfarenheterna av undervisning och handledning räcker inte riktigt till.

Bokens förtjänst ligger i att den är lättläst även för den som inte är så insatt i frågor kring funktionshinder och som inte tidigare reflekterat över de svårigheter och möjligheter till lösning som kan finnas för studenter med olika funktionsnedsättningar i mötet med högskolan.

I författarens förord framgår också syftet med boken:

”Syftet med denna skrift, liksom med föregångaren, är att ge inspiration och stöd till lärare samt andra som kommer i kontakt med studenter, t.ex. bibliotekarier, kursadministratörer, studievägledare, studierektorer. Målet är att bidra till att vi som möter studenter ska kunna utveckla vårt bemötande och våra pedagogiska strategier i syfte att underlätta vardagen för de studenter som lever med en funktionsnedsättning. Skriften är avsedd att bidra till reflektion och till att man överväger möjliga förändringar i bemötande och pedagogik för att möta de behov studenter med olika typer av funktionshinder har.”

Det är högt ställda mål, som jag tycker att författaren Ann-Sofie Henriksson till stor del lever upp till. Men, som alltid, finns det mer att önska.

Författaren hade tydligen kunnat utnyttja att det är en revidering av en tidigare upplaga. Många av de stödåtgärder som tas upp i boken är redan beprövade och det hade varit givande om dessa åtgärder inför revideringen hade utvärderats. Som lärare eller handledare vill man först och främst veta vad som fungerar och vad som inte fungerar. Visserligen är det individuellt till stor del eftersom olika studenter har olika behov, men en utvärdering av enskilda åtgärder – både från lärar- och handledarperspektiv och från studentperspektiv skulle ha höjt bokens värde ytterligare. Mellan raderna kan man visserligen utläsa viss information om vad enskilda lärare tycker om en viss åtgärd men detta hade kunnat göras mer systematiskt. Goda och dåliga exempel är ofta talande och man behöver inte lägga tid på att pröva sådant som redan visat sig vara mindre effektivt.

I bokens inledning finns en tydlig läshänvisning och författaren redogör för hur man kan läsa boken – som uppslagsverk per lärandesituation – till exempel åtgärder inom just examination eller per funktionsnedsättning, från pärm till pärm etc. Däremot är jag inte helt övertygad om att jag skulle ha valt en liknande uppdelning vilket främst beror på att det blir lite rörigt och att flera av textavsnitten helt eller delvis upprepas. Jag tycker också att läsningen försvåras i onödan

av den överarbetade innehållsförteckningen. I en bok som denna behöver man knappast använda ett punktsystem (1.1.1, 1.1.2, 1.1.3 osv.). Det ger ett stelbent intryck och bidrar i mitt tycke till att det blir rörigt i onödan.

Det största problemet med skriften är dock att det är svårt att få klarhet i vilka åtgärder man *måste* vidta och vilka åtgärder man *kan* vidta. Om man som lärare eller handledare vill undervisa tillgängligt och vill anpassa sin undervisning förebyggande – vilket är en av poängerna med boken – är allt gott. Men som lärare eller handledare tänker jag att man också vill veta vad man *måste* göra om det kommer en student med ett intyg om en viss funktionsnedsättning. Jag tror att många lärare, en majoritet antagligen, vill undervisa på ett så bra sätt som möjligt men jag tror också att många ”kör på som man alltid gjort” och att det i de allra flesta fall fungerar väl. Dessa lärare är dock ofta beredda att vidta nödvändiga åtgärder för att anpassa undervisningen när det finns ett intyg. Problemet är att man som lärare inte känner till universitetens krav på anpassning. Ofta känner man inte heller till att det finns en samordnare för studenter med funktionshinder på varje lärosäte. Här tycker jag att man som lärare skulle kunna få mer vägledning av en bok som denna. Ett annat problem är att vissa av förslagen som avser generella förändringar – som gynnar alla – i praktiken är motsägelsefulla. Det som passar studenter med en viss typ av funktionsnedsättning skulle alltså kunna missgynna studenter med ett annat slags funktionsnedsättning. Hur ska man tänka här – om man är en lärare som vill undervisa så tillgängligt som möjligt?

Eftersom jag själv arbetar på ett medicinskt universitet med många vårdutbildningar skulle jag ha önskat ett mer uttömmande kapitel om den verksamhetsförlagda utbildningen. De lärare och handledare som jag kommer i kontakt med i mitt arbete vittnar samtliga om att det är där de största utmaningarna ligger. Hur säkerställer man en kvalitativ examination på en klinisk placering när en student till exempel har en assistent med sig? Vad händer om man som student av olika anledningar inte kan utföra samtliga de praktiska moment som finns i kursplanen? Hur ser man på funktionsnedsättningar som leder till att man har svårt med sociala kontakter i mötet med patienter och anhöriga? Dessa frågor gäller inte specifikt i vårdsammanhang utan i alla utbildningar som rör tredje person, till exempel utbildningar för lärare, socionomer och psykologer.

Boken är trots denna kritik väl värd att användas inom den högre utbildningen och själv kommer jag gärna att rekommendera den till lärare och handledare. Framförallt kan den utgöra ett diskussionsunderlag i de universitetspedagogiska kurserna på våra lärosäten. Mycket av det som tas upp i boken skulle gynna våra studenter och underlätta för våra lärare. Författaren beskriver bland annat hur man från lärosätens sida kan arbeta med anteckningsstöd, tecken- eller skrivtolkstöd, medstudenter, mentor och faddrar. Det ges rika exempel på hur man kan anpassa undervisning och examination och ge extra handledning eller stödundervisning. Bokens grundtes – att en tillgänglig undervisning gynnar alla studenter – är en viktig insikt för alla som undervisar men tipsen om kompensatoriskt stöd är också viktiga för att studenter med funktionsnedsättningar ska ges möjlighet att lyckas inom den högre utbildningen.

Caroline Olsson, samordnare lika villkor,
Utbildningsavdelningen, Karolinska institutet,
Masterstudent i utbildningssociologi, Uppsala universitet,
e-post: Caroline.Olsson@ki.se